

PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA

Pentsamendu autonomoaren eta kritikoaren garapena irakasgaiak, Derrigorrezko Hezkuntzako bigarren eta hirugarren mailetatako aukerako gisa, helburu estrategikotzat du behar diren abileziak finkatzea etengabe aldatzen ari den mundu konplexu baten aurrean ikasleen pentsamendu-autonomia lortzeko. Irakasgai hau pentsamendu autonomoa eta kritikoaren jorratzeko lanean txertatzen da. Lan hori hezkuntza-ibilbide osoan zehar planteatu da: *Balio etiko-zibikoak* (Lehen Hezkuntzako azken zikloan eta Bigarren Hezkuntzako lehen mailan, eta DBHko laugarren mailan eta batxilergoan, filosofia ardatz duten irakasgaietan). Nahiz eta horietako batzuk bakarrik diren nahitaezkoak, DBHko maila guztietan dago horiek egiteko aukera, planteamendu koherente eta kohesionatua ahalbidetuz. Elkarrizketarako, zalantzan jartzeko eta gutxieneko gogoetarako jarrera sendotu nahi da ikasleengan, gizabanako gisa eta gizarteko kide gisa garapen egokia izan dezaten. Ikasleek, etapa ebolutibo honetan, inguruan duten mundua interpretatzen eta bertan duten lekua aurkitzen lagunduko dieten konpetentziak garatu behar dituzte. Gainera, heziketa filosofikoa ezinbestekoa da gizarte demokratiko bat printzipio, balio eta praktika etiko, politiko eta zibikoen inguruan egituratzeko. Izan ere, gizarte demokratikoaren zilegitasunerako eta eraginkortasunerako, beharrezkoak dira herritarren deliberazio dialogikoa, konbikzio arrazionala eta iritzi-autonomia. Azkenik, horrek berekin dakar, halaber, pertsona ororen garapen integralerako behar diren arazoari eta emozioei buruz gogoeta kritikoaren egitea.

Irakasgai honek funtsezko konpetentziak modu integratuan garatzeko esparru egokia eskaintzen du. Ildo horretatik, arazo unibertsal eta funtsezkoen inguruan ikertzea —horiek ikasleen hurbileko ingurunearekin eta egungo gizarte-arazoekin lotuta, baita egungo arazo sozialekin ere— baliagarria da haien heldutasun pertsonala eta soziala sustatzeko eta haien dimentsio intelektuala nahiz nortasun pertsonalarekin eta gizarte-bizitzarekin lotutako beste alderdi batzuk garatzeko. Funtsezko konpetentzia guztiek, konpetentzia horren mamari kritikoki heltzen dion deskriptoreen bat du. Hortaz, irakasgai honek koherentzia ematen dio konpetentzia horiek guztiak lortzeari. Funtsezko konpetentzia guztiak lantzen badira ere, berariaz eta sakon jorratzen dira honako hauek: Herritartasunerako konpetentzia eta Konpetentzia pertsonala, soziala eta ikasten ikastekoa.

Arlo honek Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako bigarren eta hirugarren mailako gainerako arloekin duen loturari dagokionez, Pentsamendu Autonomoaren eta Kritikoaren Garapena irakasgai hainbat jakintzaren arteko lotura naturala da, DBHko irakasgai ezberdinekin (zientzia, historia, artea, etab.) zerikusia duten gaiak jorratzen baitira. Bizitzako, gizarteko eta filosofiako gai nagusietara interkonektiboa den gogoeta eginez hurbiltzeak erraztu egiten ditu ikaskuntza-prozesu esanguratsuak eta diziplinarteko ikuskera. Arlo honetan jorratzen den gaitasun kritikoaren, kontzeptuala eta dialogikoa garatzea funtsezkoa da abstrakzio-gaitasuna, zalantzan jartzeko gaitasuna eta elkarrizketan parte hartzeko trebetasuna garatzeko, horiek guztiak funtsezkoak baitira ikasteko prozesuaren oinarri diren arlo guztietan. Gainera, herritartasun aktiboa bultzatzen du eta garapen iraunkorreko helburuak gara daitezkeen sustatzen du, helburu horietan jasotako balioen artean dagoelarik, besteak beste, etengabeko ikaskuntza. Era berean, garrantzitsua da azpimarratzea, proposamenaren beraren izaera dialogikoa dela-eta, hizkuntza-konpetentzien garapenari ematen dion bultzada.

Pentsamendu Autonomoaren eta Kritikoaren Garapena irakasgai lau konpetentzia espezifikoren bidez garatzen da. Konpetentzia horiek Lehen Hezkuntzan landutakoarekiko jarraitutasun bat dakarte, baina baita sakontze- eta garapen-maila handiagoa ere. Horri gehitu behar zaio ikasleen inguruko gatazka pertsonal eta sozialei modu esplizituan gogoeta bidez planteatzen den hurbilketa.

- Lehen konpetentzia espezifikoa pentsamendu konplexu eta kontzientea garatzean zentratzen da, abstrakzioarako, arazoibiderako eta ideiak harremanetan jartzeko gaitasunen funtsa indartzen saiatuz. Izan ere, gaitasun horiek beharrezkoak dira gogoeta bidezko edozein pentsamendu-prozesutarako.
- Bigarren konpetentzia argudiozko elkarrizketaren praktikari buruzkoa da, jardun filosofikoaren oinarrian dagoen ezagutza-prozesu kooperatibo gisa hartuta. Horrek, aldi berean, ideia eta teoria filosofikoen izaera plurala eta ez-dogmatikoa ezagutzea eskatzen du, baita ezagutza hori zeregin

bikoitzean (kritikoan eta eraikitzailean) implementatzea ere: ideia eta teoria horiek kontrastatzea eta horien arteko aurkakotasuna edo osagarritasuna aurkitzea.

- Hirugarren konpetentzia ikasleen errealitatera hurbiltzen da eta, aldi berean, gai sozialak eta gai filosofiko nagusiak jorratzen ditu. Konpetentzia honen helburua da ikasleek, dauden etapetik, egokitzen zaizkien gatazka pertsonal, sozial eta politikoen inguruan gogoeta egitea. Aldi berean, ahal denean, gatazka horiek filosofiaren historiako kontzeptu eta galdera unibertsalekin erlaziona ditzaten bilatzen da.
- Laugarren eta azken konpetentzia zeharkakoena da, eta emozioen heziketari buruzkoa da. Hezkuntza emozionala lantzeaz arduratzen da, baina, kasu honetan, argudiozko elkarrizketetan parte hartzeko behar diren trebetasunekin lotuta, herritartasun demokratikoa, aktiboa, gogoetatsua eta kooperatiboa sustatzea helburu hartuta.

Ebaluazio-irizpideei dagokienez, dagoeneko azaldutako konpetentzia espezifiko bakoitzarekin zuzenean lotuta formulatzen dira, eta diagnostiko- eta hobekuntza-tresnatzat hartu behar dira, konpetentzia horiek eskuratuz gero espero den jardun-mailari dagokionez. Ildo horretatik, irakasgaiaren programazioan kontuan hartu beharko da jarduera filosofikoak berez duen izaera dialogikoa, parte-hartzailea, diziplinartekoa, sortzailea eta garrantzizko arazoekin konprometitua. Hala, autonomia pertsonala eta herritarren jardun kritiko eta ekosozialki arduratsua lortzera bideratuko da programazioa.

Oinarrizko jakintzak lau multzotan egituratzen dira, konpetentzia espezifikoaren planteamenduari erantzuteko. Jakintzetako batzuk irakasgaiaren bi mailetan antzekoak dira. Izan ere, beharrezkoa da horiek maila desberdinetan lantzea, kontzeptuen arteko erlazio organikoak bilatuz, sakontzean aurrera egin eta ikasleen gogoetarako gaitasuna garatu ahala.

- *Bizikidetzan dauden elementuak*: taldeen dinamikak ulertzeko eta demokrazia sakonean barneratzeko kontzeptuak eta prozedurak uztartzen ditu. Horrekin batera, elkarrizketa filosofikoa, argudiozkoa eta demokratikoa ahalbidetzeko kontuan hartu behar diren elementu emozionalak biltzen ditu.
- *Nerabezaroan behin eta berriz agertzen diren gaiak*: Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako bigarren eta hirugarren mailako ikasleen bilakaera-etapan agertzen diren zenbait gai gatazkatsu eta interesgune zerrendatzen ditu.
- *XXI. mendeko erronkak*: gure garaian tokiko nahiz globalak diren erronka handien aurrean kontzientzia hartzera eta gogoeta egitera bultzatzen ditu ikasleak, eta horien aurreko jarrera proaktiboan sakontzen du.
- *Pentsamendu filosofikoaren oinarriak*: filosofiaren adar nagusiek biltzen dituzten eztabaida handiak aurkezten ditu, eta ikasleak bultzatzen ditu eztabaida horien eta aurreko multzoetan planteatutakoen arteko loturak aurkitzera.

Azken hiru multzo horiek zenbait irizpideren arabera elkartutako gaien sorta bat eskaintzen dute. Gai horiek ikasleak behartzen dituzte beren errealitate sozial, politiko eta pertsonalaren interpretazioa egitera, hala nola filosofiaren eztabaida handietan sakontzera.

Oinarrizko jakintzetara jarduera gogoetatsu baten bidez hurbildu behar da beti. Horretarako, etengabe eta modu sistematizatuan erabili behar da elkarrizketa kooperatiboa, edo pentsamendu autonomoa eta kritikoa garatzen lagundu dezaketen beste tresna batzuk. Nabarmendu beharra dago, halaber, proposatutako oinarrizko jakintzen arteko etengabeko konexioaren alde egiten duen irakasgai eta proposamen baten aurrean gaudela. Horregatik, irakasleek egin beharreko lan zaila baina oso garrantzitsua da jakintza horiekiko malgutasuna izatea eta horiek antolatzeke garaian kontuan izatea ikasleen interesak eta elkarrizketek hartzen duten norabidea.

Tokiko ikuspegiak, genero-ikuspegiak eta ikuspegi inklusiboak hezkuntza-jardunean txertatuta

egon daitezzen, eta beharrezkoa denean eredu artistiko, kultural, antropologiko, linguistiko edo sozialetara jotzea, kontuan izan behar ditugu aniztasuna (funtzionala, sexuala, afektiboa, ekonomikoa, jatorrikoa...), genero-berdintasuna eta euskal dimentsioa, beste kultura-dimentsio batzuekin lotuta, beharrezkoa balitz. Adibide horiek erreferentzia izan behar dute pentsamendu kritikoa eta gogoeta-pentsamendua garatzeko.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK:

1. Pentsamendu konplexua eta kontzientea garatzea, gogoeta autonomoa, kritikoa, arretatsua eta sortzailea sustatuko duen elkarrizketa kooperatiboan oinarritutako lanaren bidez, zentsurik zabalenean, norberaren, gizakiaren eta munduaren, ulermen zabal eta sakonagoa lortzeko.

Lehen Hezkuntzan, curriculum-proposamena da pentsamendu konplexua eta kontzientea garatzea, ikerketan, kontzeptualizazioan eta arrazoibidean laburtu daitezkeen pentsamendu-trebetasunak garatuz. Horretarako, etapa honetan funtsezkoa da pentsamendu horri modu sistematikoan eta egituratuan heltzea, praktikaren eta metakognizioaren bidez. Bigarren Hezkuntzako etapak ez die esplizituki heltzen trebetasun horiei. Hala ere, ikasleen gogoetetan agertu behar dute eta ebaluatu egiten dira, modu inplizituan lantzen baitira. Horixe da, hain zuzen ere, proposamen honen funtsa: pentsamendu kontzientea eta konplexua lantzea, horren azpian dauden pentsamendu-trebetasunekin, gai filosofiko nagusiei eta ikasleengandik hurbil dagoen errealitateari gogoetaren bidez eta modu dialogiko eta kooperatiboan helduta.

Pentsatzen irakasteak ikasleek pentsamendu konplexuagoa, kontzienteagoa eta autonomoagoa garatzeko balio du. Ezinbestekoa da ikasleak hezkuntzan: beren burua eta gauzak zalantzan jartzera, beren ikuspuntuaren alternatibak ikertzera eta baloratzera, arrazoitzera, argudiatzera eta besteen argudioak ulertzera, eta hartzen dituzten jarreretan hori guztia kontuan izatera bultzatzen dituen espazio bat izatea. Hortaz, proposamen honen helburua da hobeto, modu kritikoagoan, sortzaileagoan eta besteekiko eta ingurunearekiko kontu handiagoaz pentsatuko duten gizabanakoak sustatzea.

Kompetentzia espezifikoa hau irteera-profilaren deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, STEM1, KPSII4, HK2, HK3, KAKK1 eta KAKK4.

2. Elkarrizketa kooperatiboetan parte hartzea, horiek garatzeko behar diren arauak eta balioak errespetatuz eta argudioen formulazioa eta entzutea erabiliz elkarrizketa horietan interakzioan aritzeko, zuzentasunez argudiatzeko gaitasuna, garapen pertsonala eta bizikidetzaren errespetuzkoa, demokratikoa eta bidezkoa sustatzeko.

Pentsamendu kontzientea eta konplexua garatzea da irakasgai honen helburu nagusia, eta hori askoz hobeto lortzen da komunitatean. Ikerketa-komunitatearen kontzeptua zientzietara mugatzera ohituta egon arren, horrek onura handiak dakartza parte-hartzaileak ezagutzeko eta jakintzaren arlo guztietako ezagutza orokorra lortzeko. Esan beharrik ez dago ikerketa-komunitate horretan parte hartzeak, beraren izatasunagatik eta planteatzen den moduagatik, ezagutza ez ezik, errespetuzko bizikidetzaren kooperatiboa sustatzen duela.

Argudioak eman eta gainerako ikasleek argudioak entzun behar direnez, ikasleek, era berean, praktikatik abiatuta arian-arian barneratzen dituzte elkarrizketan oinarritutako gizarte demokratiko baterako behar diren ohiturak eta jarrerak. Ohitura horiek beharrezkoak dira errespetuzko eta bidezko bizikidetzaren lortzeko. Etapa honetan faktorerik garrantzitsuena izan gabe, egokia da gogoratzea elkarrizketa filosofikoa eta kalitatezkoa izan dadin, arreta jarri behar diegula argudiaketa-prozedurei, horien oinarriei, baldintzei, araei, motei, propietatei eta mugei.

Konpetentzia espezifikoko hau irteera-profilaren deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, KE2, STEM1, KPSII1, HK2, HK3, KPSII3, KAKK2 eta KAKK3.

3- Gai filosofiko nagusien inguruan gogoeta egitea, baita ikasleen heldutasun-etapan dauden gaien, haien bizi-testuinguruaren eta gaurkotasuneko beste gai orokor batzuen inguruan ere, praktika dialogikoen, oinarrizko euskarri kontzeptualaren eta jakintza filosofikoak errealitatearekin lotuko dituzten zubiak ezartzearen bidez, ikasleek errealitateari zentzua emateko, tokian tokikotik globalera.

Filosofiaren ezaugarri bereizgarrietako bat bere dimentsio teoriko-praktiko bikoitza da. Horren bidez, osotasunaren zentzua ulertzeaz gain, filosofia helburu du gure ekintzak, indibidualak zein kolektiboak, gobernatzeko printzipioak eta irizpideak arrazoituz proposatzea. Oinarrizko eduki horien analitiko abiaturak, helburua da ikasleek beraiek, modu argudiatuan eta kontzientean, ikerketa pertsonalaren eta dinamika dialogikoen bidez, jarrera-hartze kontzienteak eraikitzea, heldutasun-etaparen eta testuinguru pertsonalaren berezko kezkei aurre egiten laguntzeko eta beren errealitateari zentzua emateko.

Ilido beretik, gai sozialei dagokienez, eduki filosofiko horiek erreferentzia-esparru egokia eman behar diete ikasleei XXI. mendeko erronken aurrean herritartasun kontzientean, kritikoki konprometituan, gogoetatsuan eta eraikitzailean jardun dezaten. Helburua da ikasleek erronka horiek eta beren inplikazioak ulertzea, horien aurrean jarrera propio bat hartu ahal izateko, dituzten alderdi antizak analizatuz eta kategorizatuz.

Bai ikasleen hurbileko errealitateari dagokionez, bai gai orokorrei dagokienez, ezinbestekoa da, dagoeneko aipatutako filosofiaren dimentsio teoriko-praktikoarekin bat etorritik, irakasleek arreta berezia jartzea honetarako bidea emango dieten zubiak eraikitzeari: errealitateari zentzua emango dieten beharrezko loturak ezartzea eta beren ekintzak gidatuko dituzten posizionamendu propioak eraikitzen laguntzea.

Konpetentzia espezifikoko hau irteera-profilaren deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, KPSII1, KPSII2, KPSII5, HK1, HK2, HK3 eta HK4.

4. Norberaren eta besteen sentimenduak eta emozioak ezagutzea eta baloratzea, pentsamendua komunikazio dialogikoan garatzearekin zerikusia dutenetan arreta berezia jarritz, norberarekiko, besteekiko eta ingurune naturalarekiko jarrera enpatikoa, asertiboa, erresilientea eta arduratsua lortzeko.

Norberarekiko, besteekiko eta naturarekiko jarrera afektibo egokiak ezagutzea eta kudeatzea da hezkuntza emozionalaren helburu nagusia. Hori ezinbestekoa da pertsona orekatuak eta gainerakoekin eta beren ingurunearekin harreman asebetegarriak eta egokiak izateko gai izango direnak prestatzeko. Horretarako, ikasleek emozioen eta sentimenduen eremu konplexua behar bezala ezagutzen, interpretatzen, baloratzen eta kudeatzen hasi behar dute, oinarrizkoenetatik konplexuenera, bai lasaitzen gaituztenen, bai deseroso sentiarazten gaituztenen kasuan.

Helburua da ikasleek beren emozioak eta sentimenduak ezagutzen, ebaluatzen eta kudeatzen ikastea, baita besteenak ulertzen, errespetatzen eta horiekin enpatizatzen ikastea ere, emozio eta sentimendu horien esanahiari buruz gogoeta eginez. Ilido horretatik, eta azaldutakoa bere osotasunean lantzeari utzi gabe, arreta berezia jartzen diegu pentsamenduen garapenean komunikazio dialogikoaren barruan dauden emozio eta sentimenduei, horiek giza harremanen funtsa direla eta

garapen pertsonalaren eta pentsamendu kritiko eta autonomoaren oinarria osatzen dutela ulertuta, garapen sozialerako elementu erabakigarriak baitira.

Konpetentzia espezifiko hau irteera-profilaren deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, KPSII1, KPSII2, KPSII3, HK1, HK3 eta KAKK3.

ZIRIBORRA

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK:	
Bigarren maila:	Hirugarren maila:
1. konpetentzia espezifikoa:	
1.1. Galderaren izaera ulertzea eta gauzak zalantzan jartzeak giza jardueran duen garrantzia nabarmentzea, galdera filosofikoak identifikatzeko eta lantzeko gaitasuna garatuz.	1.1. Galderaren izaera ulertzea eta gauzak zalantzan jartzeak giza jardueran eta herritar gisa euren garapenean duen garrantzia nabarmentzea, galdera filosofikoak identifikatzeko, lantzeko eta birlantzeko gaitasuna garatuz.
1.2. Pentsamendu-trebetasunak erabiliz argudiatzea: arrazoibidea (arrazoiak ematea, ondorioztatzea, analogikoki arrazoitzea, kausak eta efektuak erlazionatzea, zatiak eta osotasuna erlazionatzea eta irizpideak ezartzea) eta transferentzia (inprobisatzea, azaltzea, laburtzea eta interpretatzea); arrazoibide-prozesuari buruz gogoeta eginez.	1.2. Pentsamendu-trebetasunak erabiliz argudiatzea: arrazoibidea (arrazoiak ematea, ondorioztatzea, analogikoki arrazoitzea, kausak eta efektuak erlazionatzea, zatiak eta osotasuna erlazionatzea eta irizpideak ezartzea), eta transferentzia (inprobisatzea, azaltzea, laburtzea eta interpretatzea); arrazoibide-prozesuari buruzko gogoeta sakona eginez.
1.3. Identitatearen, hurbileko testuinguruaren, gizartearen, kulturaren eta iraganaren arteko interkonexioa ulertzea, pentsamendu autonomoa eta kritikoa modu kooperatibo eta praktikoan garatuz.	1.3. Identitatearen, hurbileko testuinguruaren, gizartearen, kulturaren eta iraganaren arteko interkonexioa ulertzea eta adieraztea, pentsamendu autonomo eta kritikoa modu kooperatibo eta praktikoan garatuz.
2. konpetentzia espezifikoa:	
2.1. Elkarrizketa kooperatiboaren bidez besteekin interakzioan aritzea, errespetuan, enpatian eta entzute sakonean oinarritutako parte-hartze kritikoko jokabide aktiboak modu autonomoan, baina ikuskatuan, hartuz.	2.1. Elkarrizketa kooperatiboaren bidez besteekin interakzioan aritzea, errespetuan, enpatian eta entzute sakonean oinarritutako parte-hartze kritikoko jokabide aktiboak modu autonomoan hartuz.
2.2. Argudioak formulatzea eta horiek adierazteko gaitasuna garatzea, praktika dialogiko kooperatibo gidatuen bidez.	2.2. Argudioak formulatzea eta horiek adierazteko, besteenak jasotzeko, ulertzeko eta norberaren argudioen eraikuntzan integrazteko gaitasuna garatzea, praktika dialogiko kooperatibo gidatuen bidez.
2.3. Argudio-egitura zuzenak eta okerrak daudelaz jabetzea, horiek aplikatzen hasiz, praktika dialogiko gidatuaren bidez.	2.3. Argudio-egitura zuzenen eta okerren ezagutzan sakontzea, lehenengoak erabiliz, praktika dialogikoaren bidez.
3. konpetentzia espezifikoa:	
3.1. Jakintzaren adarrekin lotutako gai filosofiko handiei buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan parte hartuz.	3.1. Jakintzaren adarrekin lotutako gai filosofiko handiei buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan modu aktiboan eta autonomoan parte hartuz.
3.2. Ikasleen heldutasun-etapan agertzen diren gaiak buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan parte hartuz.	3.2. Ikasleen heldutasun-etapan agertzen diren gaiak buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan modu aktiboan eta autonomoan parte hartuz.
3.3. XXI. mendeko erronka sozial tokiko eta globalei buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan parte hartuz.	3.3. XXI. mendeko erronka sozial tokiko eta globalei buruz gogoeta egitea, elkarrizketa kooperatiboetan eta beste dinamika batzuetan modu aktiboan eta autonomoan parte hartuz.
3.4. Gai filosofiko handiak, heldutasun-garaiaren berezko gaiak eta XXI. mendeko gizarteari buruzkoak erlazioan jartzea, pentsamendu abstraktua garatuz	3.4. Gai filosofiko handien, heldutasun-garaiaren berezko gaien eta XXI. mendeko gizarteari buruzkoen artean dauden erlazioak adieraztea, pentsamendu

eta gai horien artean zubiak eraikitzen lagunduko duten ideiak elkarri lotuz.	abstraktua garatuz eta gai horien artean zubiak eraikitzen lagunduko duten ideiak elkarri lotuz.
4. kompetentzia espezifikoa:	
4.1. Norberaren emozioak eta sentimenduak ezagutzea, batez ere komunikazio dialogikoan agertzen direnak, introspekzioko, kontzientzia hartzeko eta adierazpeneko lan indibidual baina gidatutako baten bidez.	4.1. Norberaren emozioak eta sentimenduak ezagutzea, batez ere komunikazio dialogikoan agertzen direnak, introspekzioko, kontzientzia hartzeko eta adierazpeneko lan indibidual autonomoaren bidez.
4.2. Besteen emozioak eta sentimenduak identifikatzea, komunikazio dialogikoan agertzen direnak bereziki, enpatia garatzeko eta gatazka emozionalak komunean jartzeko dinamiken bidez.	4.2. Besteen emozioak eta sentimenduak identifikatzea, komunikazio dialogikoan agertzen direnak bereziki, eta horiek sorrarazten dituzten gatazkek ebaztea, enpatia garatzeko eta bateratzeko dinamiken bidez.
4.3. Autorregulazio emozionaleko sistema bat garatzea, elkarrizketa argudiozkoa eta kooperatiboa ahalbidetzeko beharrezkoa den neurrian, introspekzio-lan indibidualaren bidez eta autorregulazio horretarako beharrezko jarraibideak identifikatuz.	4.3. Autorregulazio emozionaleko eta gainerakoen emozioak zaintzeko sistema bat garatzea, elkarrizketa argudiozkoa eta kooperatiboa ahalbidetzeko, introspekzio-lan indibidualaren bidez eta autorregulazio horretarako beharrezko jarraibideak identifikatuz.

Oinarrizko jakintzak. Bigarren maila

A. Bizikidetzan dauden elementuak:

- Kudeaketa emozionala. Ideiak, sentimenduak eta emozioak. Emozio motak eta horien zeregina. Nola sentitzen garen eta zergatik sentitzen dugun sentitzen duguna.
- Talde-interakzioa eta horren elementuak. Talde motak eta horien funtzionamendua. Eskubideak eta betebeharrak taldeetan.
- Gatazka. Gatazkaren aurreko jarrerak. Gatazka motak. Gatazken kausa nagusiak.
- Antolaketa eta erabakiak hartzea. Hurbileko testuinguruetan antolatzeko moduak. Erabakiak hartzea errazten eta zailtzen duten elementuak.
- Komunikazioa eta bere elementuak: adierazpena eta entzutea. Hitzezko eta hitzik gabeko komunikazioa. Komunikazioa zailtzen eta errazten duten elementuak. Arauak komunikazioan eta elkarrizketan.
- Esparru digitalaren eragina bizikidetzan. Gatazka espazio digitaletan. Eskubideak eta betebeharrak ingurune digitaletan.

B. Nerabezaroan errepikatzen diren gaiak:

- Adiskidetasun-harremanak. Adiskidetasuna, errespetua eta bizikidetzak. Gatazka adiskidetasun-harremanetan.
- Prestakuntza akademikoa eta profesionala. Hezkuntza-sistema: indarguneak eta ahuleziak. Ikasleen, familien eta irakasleen eskubideak eta betebeharrak.
- Modak. Moda eta identitatea. Rolak modan.
- Sexualitatea. Plazera eta desira. Genero-rolak sexu-harremanetan. Sexu-aniztasuna.
- Maitasun erromantikoa. Genero-rolak maitasun-harremanetan. Harreman sentimentalaren motak.
- Familia-harremanak. Familia-ereduak.
- Aisia eta bere elementuak. Drogak eta adikzioak. Aisia osasuntsua.

C. XXI. mendeko erronkak:

- Globalizazioa. Globalizazio ekonomikoa eta kulturala. Migrazio-mugimenduak.
- Arazo ekosoziala. Aztarna ekologikoa.
- Genero-desberdintasuna. Sexua eta generoa.
- Teknologia berriak eta sare sozialak. Teknologia berriak, sare sozialak eta osasun mentala eta fisikoa.
- Kontsumo-gizartea eta bere elementuak. Zoriontasuna eta kontsumoa.
- Desberdintasunak eta gizarte-bazterketak. Aporofobia, xenofobia, arrazakeria, homofobia, transfobia eta beste batzuk.

D. Pentsamendu filosofikoaren oinarriak:

- Filosofia. Jatorria eta sarrera. Galdera eta gogoeta. Elkarrizketa filosofikoa: argudiaketa arrazionala eta argudiatzeko beste modu batzuk. Filosofiaren gaiak eta ezaugarriak. Filosofia eta beste ezagutza-modu batzuk.
- Identitatea. Identitatea: definitzen gaituzten faktoreak (testuingurua, gorputza, trebetasunak, nortasuna, gustuak...). Identitateen aniztasuna, antzekotasunak eta desberdintasunak gizakien artean. Identitatearen eraikuntzan eragina duten barruko eta kanpoko faktoreak. Identitate indibiduala eta kolektiboa. Garapen moralaren, kognitiboaren eta pertsonalaren etapak.

- Kultura. Ohitura indibidualak eta kolektiboak. Kultura eta bere elementuak (artefaktuak, ohiturak, sinesmenak, harremanak izateko moduak, artea...). Kultura eta kulturak. Kultura-aniztasunaren aurreko posizionamenduak: sortzen zaizkigun onurak eta arazoak. Kultura XXI. mendean.

ZARREREA

Oinarrizko jakintzak. Hirugarren maila

A. Bizikidetzan dauden elementuak:

- Kudeaketa emozionala. Sentimenduak, iritziak eta interpretazioak. Zer egin sentitzen ditugun emozio eta sentimenduekin. Rolak, mailak eta horien eragin emozionala harremanetan.
- Talde-interakzioan parte hartzeko moduak. Lidergoa eta lidergo motak. Pribilegioak eta desabantailak.
- Gatazken arrazoi zirkunstantzialak eta egiturazkoak. Gatazkek ebaztea. Gatazka pertsonalak eta sozialak.
- Erabakiak hartzeko estrategiak. Antolamendu-moduak esparru sozialean. Erabakiak hartzeko baldintzak. Justizia antolamenduan eta erabakiak hartzean.
- Argudiozko elkarrizketan dauden elementuak: arrazoibideak, iritziak eta emozioak. Elementu esplizituak eta inplizituak komunikazioan. Norberaren eta besteen zainketa komunikazioan. Argudiaketa eta falaziak.
- Talde-dinamikak sare sozialean. Komunikazioa ingurune digitaletan. Espazio digitaletan antolatzeko eta erabakiak hartzeko estrategiak.

B. Nerabezaroan errepikatzen diren gaiak:

- Adiskidetasun-moduak eta -mailak. Adiskidetasuna eta maitasuna. Adiskidetasuna eta sare sozialak.
- Erabaki akademikoak eta profesionalak hartzeko irizpideak. Genero- eta hezkuntza-rolak. Lana.
- Moda, estetika eta artea. Moda, kontsumoa eta ekonomia. Etika eta moda.
- Eragin soziala eta kulturala sexualitatearen ikusmoldean. Pornografia. Sexualitatea aro digitaletan. Onargarria denaren eta ez denaren mugak: sexu-indarkeria.
- Maitasuna eta sexua. Eragin soziala eta kulturala maitasunaren ikusmoldean. Maitasuna eta kontsumo-gizartea.
- Antolamendua, boterea eta justizia familia-harremanetan. Onargarria denaren eta ez denaren mugak: familia barruko indarkeria.
- Aisia, kontsumoa eta kultura herrikoia. Aisiaren kudeaketan dauden aukerak eta erabakiak hartzeko estrategiak. Baliabide publikoak eta aisia.

C. XXI. mendeko erronkak:

- Globalizazioa eta kulturak. Mundu globalaren abantailak eta desabantailak. Kontsumo-moduak globalizazioan.
- Energia-kontsumoaren ereduak. Proposamenak larrialdi ekosozialaren aurrean.
- Feminismoa eta patriarkatua. Berdintasunezko bizikidetzarako proposamenak.
- Teknologia berriak, ekonomia eta etika. Sare sozialak, ekonomia eta etika.
- Garapen teknologikoa eta gizarte-ongizatea. Kontsumo iraunkorra.
- Desberdintasunaren eta gizarte-bazterketaren kontzeptuak. Kausak, ondorioak eta aurre egiteko estrategiak.

D. Pentsamendu filosofikoaren oinarriak:

- Bizitza. Bizitzaren zikloa. Bizitza eta heriotza. Helburuak bizitzan eta bizimoduak. Bizitzaren zentzua. Zoriontasuna, zoriontasunari buruzko teoria etikoak. Adimen emozionala. Esparru arrazionala eta espirituala.
- Egia. Egia eta gezurra. Egiaren existentzia eta hura ezagutzeko aukerak. Egia ezagutzeko moduak eta horrek gizakiarentzat duen garrantzia. Errealitate-formak (errealitate ukigarria, fikzioa, ideiak, errealitate birtuala...). Errealitatearen eta egiaren arteko erlazioa.

- Bizikidetzta. Morala, etika eta politika. Legezketasuna eta legitimitatea. Lehiakortasuna eta kooperazioa. Askatasuna. Askatasuna eta segurtasuna. Justizia. Justizia individuala eta soziala. Antolamendu politikoaren formak, filosofiatik eta hurbileko errealitatetik abiatuta. Boterea, estatua eta indarkeria-formak.

ZARREREA